

בית החרוץ

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בניהכנ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 220

וירא תשע"ב

התרגו הקצין: "אם אני אומר שאינני יכול, פרושו של דבר שבאמת אני לא יכול! הכל סגור עכשיו!".
הרב המתין לסיום המשפט ורק אמר: "דע לך, כל מה שאמרתי לך - אמר הרב הגדול!"
הקצין נאנה, לאחר מכן נשך את שפתיו. "טוב", אמר לבסוף, "ינסה..."

בסופו של דבר, זמן קצר לפני תחילת היום הקדוש, שוחרר העציר, וכאשר הגיע הרב טננבאום ובישר זאת לרב מבריסק, הוא לא שכח להדגיש כי השחרור המיוחד עלה בברכה...

הנה כי כן, התרוץ של "אינני יכול" הנו כסוי ומעטה ל"אינני רוצה", כי מי שרוצה באמת - הקב"ה מזמן לו את רצונו ומצליח בידו.

וזו היתה הטענה של אברהם אבינו כלפי אליעזר - אם אינך יכול למצוא אורחים, זה הסימן לכך שאינך רוצה **באמת** למצוא אותם!

ואכן, אברהם אבינו אשר רצה מאד אורחים, התאמץ וישב בפתח האהל. ואכן המלאכים בדמות האורחים הגיעו. ללמדנו, שמה שרוצים באמת - מתגשם!

"וירא וירץ לקראתם" (יח, ב)

אברהם אבינו ראה את האורחים, ומיד רץ לקראתם, אך היה זה ביום השלישי למילתו, כשהוא מצטער מאד, חלש וסובל כאבים. איך אפוא יכול היה לרוץ מיד?
התשובה לשאלה חבויה במלה "וירא" - מאחר שראה את המלאכים, יכול היה לרוץ. הא כיצד?

רופא שבא לרפא את החולה, צריך לבדוק אותו תחילה, לאבחן את הבעיה ואת שורשה, ואז לתת תרופה ולטפל בהתאם. בדרך כלל, רק לאחר זמן מה מורגשת ההטבה. אבל כאשר המלאך רפאל מגיע לרפא - אומר ה'חפץ חיים' - נרפא החולה כבר מעצם הראיה, מיד. לכן נאמר כאן "וירא וירץ" - מאחר שראה את המלאך רפאל, מיד יכול היה לרוץ, כי מיד הבריא.

אך קושיה חדשה מתעוררת, אם כך - אם אברהם נוכח לראות שנרפא מיד בראותו את 'האנשים', איך זה לא הבין מיד, כי מלאכים הם?

אלא שהמלאכים הגיעו בעת שנראה ה' אל אברהם, ובעת שחש אברהם שהבריא באפן פתאומי, חשב בודאי, כי הקדוש ברוך הוא רפא אותו בבואו.

"כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו" (יח, יט)

רש"י: ולמה ידעתיו? למען אשר יצוה - לפי שהוא מצוה את בניו עלי לשמר דרכי.

"והוא ישב פתח האהל כחם היום" (יח, א)

אברהם אבינו ישב בעצמו בפתח האהל כדי לחפש אורחים. המדרש אומר שאברהם מנה את אליעזר לצאת ולחפש עבורו אורחים, אולם על אף חיפושיו לא מצא בני אדם שההינו לצאת בחם הכבד. לפיכך אמר אברהם: "אין אמונה בעבדים, אני אשב!" וישב בעצמו בפתח האהל.

הטענה כלפי אליעזר לכאורה תמוהה: הלא אליעזר לא היה סתם עבד, אלא שלט ביצרו כמו אברהם אבינו, ומדוע אומר אברהם אבינו: "אין אמונה בעבדים" כאשר הוא רואה שאיננו מצליח למצוא אורחים?

רבי **ראובן קרלנשטיין** יישב קושיה זו באמצעות המעשה הבא:

מספרים שבערב יום הכפורים קרא **הרב מבריסק** לרב טננבאום ז"ל, מזכיר 'ועד הישיבות', ואמר לו שיש אברך שעקב הזנחה לא הגיש דחית גיוס, ולכן נחשב כעריק והושם בכלא, ויש לטפל בשחרורו.

ענה הרב טננבאום: "אין בעיה! מיד בצאת יום הכפורים אטפל בענין".

נענע הרב מבריסק בראשו ואמר לו: "לא מחר! היום עליך לשחרר אותו".

"אינני יכול לעשות כעת מאומה", הצטדק הרב טננבאום, "משרדי הצבא סגורים כעת ואיני יכול לדבר עם איש!"

אולם הרב מבריסק כמו התעלם מדבריו ואמר: "תגיד 'אינני רוצה' ולא 'אינני יכול'!"

הרב טננבאום יצא מבית הרב, והתלבט מה בידו, אכן, לעשות? מחוסר בררה החליט ללכת למחנה שנלך. בהגיעו לשם ביקש לדבר עם הקצין הבכיר ביותר. כעבר דקות אחדות יצא אליו קצין והתענין ברצונו.

פתח הרב טננבאום ואמר: "ראה נא, היום ערב יום כפור וכל יהודי זקוק לברכה ביום זה. אולי הנך מעונין לזכות בברכה מרב גדול?"

למשמע הדברים התעוררה נקודה יהודית רדומה בלב הקצין, והוא הנהן בראשו.

"אם כן", המשיך הרב, "כל שעליך לעשות הוא לשחרר חייל, ומיד תזכה בברכה".

"אין בעיה", הגיב הקצין, "מיד במוצאי יום כפור אטפל בענין".

"לא מחר! היום!", אמר הרב טננבאום בנחרצות.

אולם הקצין התעקש: "היום לא אוכל לשחרר אותו. הבקשה בלתי אפשרית בעליל".

אולם הרב טננבאום שלף את המשפט שנאמר לו לפני זמן קצר: "אל תגיד 'לא יכול', תגיד שאינך רוצה!"...

סוד קיומו של העם היהודי ללא ספק הנו ההתמסרות לחנוך הילדים, ובפסוקים אלו נאמר שזאת הסיבה שמחמתה בחר הקב"ה באברהם אבינו על מנת להקים ממנו את עם ה', משום שרק על ידי כך מובטחת ההמשכיות של שמירת דרך ה' למשך כל הדורות. בדרך כלל מתבסס החינוך על הדרכה של ההורים לילדיהם, אך לעתים אין מנוס מלהשתמש גם באמצעי עזר, כפי שנאמר בפסוק (משלי יג, כד): "חושך שבטו שונא בנו". בפסוק זה מפורש גם האופן בו הדבר צריך להעשות - אהבה!

בספר "ניחחה של תורה" מספר על הגרי"ז סלוביצ'יק זצ"ל, שכאשר נאלץ היה לעתים להכות את ילדיו לשם חינוכם, נוהג היה לומר להם תוך כדי ההכאה: "איך האב דיר ליב", כלומר: "אני אוהב אותך"... על ידי כך בקש לבטא שמכות אלו אינן אות לחסר אהבה או כעס, חלילה, אלא הדבר נעשה אך ורק מתוך אהבה ודאגה לעתידם הרוחני.

בנוסף, שמע מפיו רבי משה שמואל שפירא, כי הקפיד שלא להכות את ילדיו אלא כאשר עברו על אסור מעיקר הדין, אך לא כתגובה להשתוללות בעלמא או שובבות נעורים. הוא סבר שאין להשתמש בדרך חנוך זו בכל עת, אלא רק בדברים הנוגעים לעתידו הרוחני של הילד.

ככלל, סבר הגרי"ז כי השתוללות ילדים איננה דבר שלילי כל כך שיש לדכא אותו, ולעתים עדיף לתת להם להוציא את מרץ הנעורים שלהם באופן זה...

"אל תביט אחריו ואל תעמד בכל הכר ההרה המלט" (יט, יז)

מובא בספר 'שפתי דעת' לבעל ה'כלי יקר': לוט היה בעל צדקה ביחס לאנשי סדום שהיו רחוקים מן הצדקה. והיה לוט סבור שדי לו בזה שהוא צדיק ביחס אליהם, ועל כן לא ראה צורך לשפר ולתקן עצמו עוד יותר, והתיר לעצמו להשאר במצבו.

אמר לו המלאך: "אל תביט אחריו" - אל מעשי סדום הגרועים ממך ואל תסתפק להיות צדיק ביחס אליהם, אלא "ההרה המלט" - הבט אל אברהם הצדיק והשתדל להתעלות כמעלותיו.

כדאי להזכיר בענין זה את הפרוש הנפלא על המלים "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת". בנוגע לעניינים שמימיים רוחניים, תמיד תסתכל מי למעלה ממך ותשאף להגיע לדרגתו.

לעמת זאת, בעניינים ארציים וגשמיים - "מתחת", הינו, תראה את אלה שיש להם פחות ממך ותהיה מרוצה ממה שיש.

"והעלהו שם לעלה" (כב, ב)

בספר 'שאל אביך ויגידך' מובא המעשה הבא: לפני שנים רבות, נהרג בחור ישיבה בעת פגוע באוטובוס. ההורים סרבו להתנחם, ובכו על בנם ללא הפוגות, אף לאחר שכלו ימי השבעה. תלמיד חכם גדול הגיע אליהם לנחמם, והוא שאל את האבא: אם אברהם אבינו היה שוחט את יצחק, האם היה חייב לשבת שבעה?

האב הרהר מעט, ואמר: אם נאמר שהוא לא צריך לשבת שבעה כי יצחק נשחט על פי רצון ה', יוצא שכל אדם שנפטר אין זה על פי רצון ה', ועל כן יושבים עליו שבעה... והרי חלילה מלומר כך! על כן בודאי גם אברהם היה צריך לשבת שבעה, משום שרצון ה' הוא שעל כל נפטר יתאבלו שבעה ימים.

אמר לו אותו תלמיד חכם: דברים אלו בדיוק רציתי לשמע ממך. כל אחד שנפטר - זהו רצון הבורא, ובעצם לא היה מקום לשבת ולהתאבל, אלא שרצונו הוא גם שהקרובים יתאבלו. אבל רצון ה' הוא שיתאבלו רק שבעה ימים...

"כי ברך אברכך והרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים" (כב, יז)

כתב רבי יהודה פתיה: בא אלי איש ושאלני: איה ההבטחה שהבטיח הקדוש ברוך הוא להרבות זרעו של אברהם, והלא אמות העולם מספרם הרבה יותר גדול מישראל?

ענה רבי יהודה פתיה: אברהם אבינו היה אדם אחד, היום יש ממנו חמשה עשר מיליון איש. אברהם אבינו לא היה האדם היחיד בזמנו, היו בזמנו עוד רבבות אנשים. אם לכל אחד מהרבבות הללו היו חמשה עשר מיליון צאצאים, כבר מזמן היה פיצוץ אוכלוסין ולא היה לכולם מקום על פני האדמה. כלומר, היחיד שיש לו חמשה עשר מיליון צאצאים הוא אברהם אבינו, אשר הקדוש ברוך הוא הרבה את זרעו יחסית לכל אלה שהיו סביבו.

"כי ברך אברכך והרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים וירש זרעך את שער איביו" (כב, יז)

אומר ה'חפץ חיים': לאחר עקדת יצחק מבטיח ה' את כל זאת, ולא כתובים כלל תנאים מקדימים כמו "אם בחקתי תלכו" וכיוצא בזה.

לכן ב"והוא רחום" בימי ב' וה' אנו מבקשים "קולנו תשמע ותחן... זכר אשר נשבעת לאברהם אבינו בהר המוריה", שעשית זאת ללא תנאים, ונא אל תתנה "אם בחקתי"...

